

JAN HAJŠMAN • PETR MAZNÝ

PLZEŇSKÝ MÍSTOPIS

DEPA A PROČPA SE TAKLE ŘIKÁ?

Amerika,
Bartelmus, Bohemka,
Broukárna, Cikánka,
Cíp, Dalmatinka,
Goldšajdrovka,
Hvězda, Kilometrovka,
Korzo

Kufnerák,
Májovka, Mikulka,
Na Šoustku, Pikovka,
Podleš, Pytel, Řemenda,
Stalinka, Špejchar,
Televizní služba,
U Jána, Záhorsko,
Zavádilka

Stary most

CHLUMEK (U BOŽKOVA)

Nenápadný vrch, kolem kterého prochází silnice z Božkova do Letkova. V minulosti byly prudší svahy Chlumku využívány jako pastviny, mírnější východní svahy pokrývala stejně jako dnes pole. Chlumeček je složen z kvalitního spilitu, a tak zde najdeme menší lom, který byl patrně využíván již v závěru 17. století na stavbu božkovského městského dvora. Z Chlumku se otevírá zajímavý pohled na Plzeň.

CHOBOT, V CHOBOTU

Název části Velkého Boleveckého rybníka, která je od hlavní plochy oddělena sypanou hrází. Někdy se jí říká Malý Bolevecký rybník či Malý Bolevák.

CHODSKÁ RYCHTA

Pivnice nedaleko nádraží Plzeň – Jižní Předměstí byla otevřena v šedesátých letech 20. století. V začátcích podniku chodil personál v chodských krojích a mezi vyhlášené speciality patřily domažlické pečenky a postřekovské vepřové žebro. V osmdesátých letech se sem chodilo na bramboráky s uzeným masem a pivo Admirál z děčínského pivovaru.

CHVOJKOVY LOMY

Na polích jižně od hlavního nádraží, daleko od městské zástavby, se od konce 19. století těžil písek. Nejprve jen v malém rozsahu, ale po první světové válce již masivně. Majitelé lomů Josef a Václav Chvojka bydleli ve vile na rohu Koterovské a Táborské ulice. Největší intenzity dosáhla těžba ve čtyřicátých letech. Na jejich konci se lomy táhly při dnešní Koterovské ulici od ulice Táborské na Petrohradě až k ulici Blatenské na Petříně. V polovině padesátých let minulého století se začaly lomy zavážet a upravovat, stavěl se zde stadion s cyklistickým oválem, další sportoviště, škola. Zbytek opuštěných lomů byl v šedesátých a sedmdesátých letech po výstavbě sousedního panelového sídliště a garáží (viz Centrogaráže) parkově upraven. Oficiálně se nazýval park Přátelství. Od devadesátých let 20. století je park nově upraven, přibýly některé nové stavby, jako například kryté pódium s malým amfiteátre. Stojí zde i Obří věž – maják, dílo Ivana Hostaši z roku 1996. Dosahuje výšky 9,71 metru a získala tak světové ocenění „Nejvyšší plastika z keramické hlíny“. Nedaleko majáku najdeme i vrbu věnovanou fotbalovému trenéru plzeňské Viktorky Pavlu Vrbovi městským obvodem Plzeň 2 před jeho odchodem z Plzně na post trenéra reprezentace v roce 2013.

KAČÍ LOUŽE, V KAČÍ LOUŽI

Toto pomístní jméno se vztahuje k lesu v severozápadním sousedství původní cesty vedoucí z Plzně do Zruče. Ta za Bílou Horou překonávala potůček tekoucí strží, o čemž svědčí svazky zaniklých úvozových cest sbíhajících se k místu přechodu přes strž. Ze starších map je zjevné, že potůček v rokli napájel jezírko, či spíše mokřinu. Podle pověsti zde kdysi šel otec s malým synkem. A oba uviděli v Kačí louži malého, zeleně oblečeného hastrmánka. Kluk vzal kámen a hastrmánka přesně trefil... Ten zaječel, z vody vytryskl velký gejzír a nad hladinou se objevila jen hrozící zelená ručka. Nezvedený kluk se později vyučil v Plzni řezníkem a po mnoha letech hnul kolem Kačí louže do Sence dva voly. Bylo horko, volové nechtěli jít, a tak je řezník přivedl k hladině, aby se napili. Najednou ale ucítil, jak ho něco tahá za nohu, a slyšel hlas: „Už tě mám! Pamatuji se, jak jsi mě uhodil kamenem!“ A nebohý řezník byl vtažen pod hladinu, kde se utopil. Dlouho pak stál u Kačí louže černý kříž. I dnes je zde podmáčený terén (kaliště), který si oblíbila černá zvěř. Je proto otázkou, zda původní název tohoto místa nezněl spíše Kančí louže.

KALIFORNIE – viz Na Potvorách

KALIKOVÁK, U KALIKOVÁKU

Kalikovský mlýn, kde dnes kromě malé vodní elektrárny funguje i restaurace a sportovní centrum, je dobrým příkladem toho, že vznik trvalého místního jména

nemusí mít příliš logiku. Mlýn se ve 14. století nazýval Horní, za husitských válek patřil bohaté plzeňské rodině Pabiánků. Později se dlouho nazýval Petličovský podle Jana Petliče, majitele mlýna od roku 1462. V 16. století náležel rodině Kalikově, ale pak ještě mnohokrát změnil majitele. Mezi nimi byly i významné plzeňské rodiny Stehlíků, Pecháčků nebo také „mlynářský magnát“ František Hýra. Mlýn v roce 1883 vyhořel, nově postavená moderní budova mlýna byla znovu zničena ohněm v roce 1913. Kalikovský mlýn byl naposledy rekonstruován v letech 2005–2007, a to včetně malé vodní elektrárny s původní Storek-Kaplanovou turbínou z třicátých let 20. století. Přes všechny změny stále nese jméno dávno zapomenuté rodiny, která jej kdysi vlastnila.

KAMEŇÁK

Kamenný rybník (7,5 ha), lidově zvaný Kameňák, leží na levostranném přítoku Boleveckého potoka a byl již součástí původní středověké rybniční soustavy založené městem Plzní ve druhé polovině 15. století. Název vznikl kvůli kamennému pískovcovému dnu rybníka. Voda v něm má nahnědlou barvu, neboť přitéká z rašeliniště ve stejnojmenné přírodní rezervaci vyhlášené roku 1953.

1838 měla už 28 domů. Žili tady horníci, po první světové válce pak převážně dělníci ze Škodovky. V roce 1949 začal na Novou Hospodu jezdit z Plzně autobus a v roce 1955 trolejbus. Od roku 1950 je Nová Hospoda součástí Plzně.

NOVÁČEK

Rybník, který byl založen ve druhé polovině 15. století jako poslední v bolevecké soustavě – odtud název. Do nedávné doby se používal jako sádka a na hrázi stávala chata hlídače.

OBCIZNA

Místo sevřené koryty Mže a Radbuzy, dnešní Štruncovy sady, dostalo název podle obcí, což znamenalo půdu patřící obci, která byla ponechaná ve společném užívání jejích obyvatel, nejčastěji jako obecní pastvina. Obec tyto pozemky vlastnila od

počátku 16. století. Od 18. století zde fungovalo příležitostné vojenské cvičiště a také popraviště (viz Cíp). V roce 1874 byla Obcizna osázena 3 388 stromy a vznikly tak Pecháčekovy sady, nazvané podle tehdejšího purkmistra Františka Pecháčka. Pořádaly se zde různé lidové slavnosti, shromáždění a poutě. Dnes se tyto sady nazývají Štruncovy (viz Štruncák).

ORLÍK

Kopci a polesí za Bolevcem nedaleko Třemošné se říká Orlík nebo Na Vorlíku podle staré pověsti, která vypráví, že tady našli lidé veliké vejce. Donesli ho domů a dali vysedět slepici. Vylíhl se orel, který pak dlouho pobíhal po dvoře mezi drůbeží. Když dospěl, zamával křídly a uletěl. V drápech si odnesl slepici, která ho vyseděla. Jméno Orlík převzal i areál Škoda JS a přilehlá zastávka ČD.

RADINA, RADYNĚ

Zdaleka viditelný vrch, dominanta Plzeňska, s charakteristickou siluetou zříceniny hradu, která dala podobu i značce pro hradní zříceniny na turistických mapách. Královský hrad byl tady postaven v polovině 14. století za vlády císaře Karla IV. Zachovalo se torzo obou věží, obvodové zdivo paláce a zbytky ochranných hradeb a vstupní brány. Název vrchu je mnohem starší než hrad. Ten se na počest zakladatele, císaře Karla IV., původně jmenoval Karlskrone (Karlova koruna), ale později převážil původní název vrchu. V jeho kořenu Rad- je snad skryto jméno mytického vládce Plzeňska knížete Radouše (podobně jako např. v názvu řeky Radbuzy nebo vsí Radčice a Radobyčice). Lidé zejména z okolních obcí nechodí od nepaměti na Radyni, ale na Radinou (na Radinu).

RADOBYČICE

Radobyčice jsou zmiňovány poprvé až v berní knize z roku 1418 jako součást plzeňského panství, jistě jsou ale daleko starší. Název bývá vykládán jako zdrobnělina od slova Radobytce, což má být složenina slov „rádo“ a „bytce“ či „bitce“. Měli zde tedy žít lidé, kteří tu rádi pobývali nebo se rádi bili. Lidově se ale obci říkávalo a říká Radobčice, čemuž odpovídal i německý název Radobschitz. Radobyčice bývaly po celou svoji známou historii součástí plzeňského panství, později velkostatku. Cesta

z Plzně přes Doudlevec do Radobyčic měla již ve středověku téměř shodný průběh, jako má dnešní silnice. Most přes Radbuzy (stával asi 100 metrů níže po proudu pod novějším Tyršovým) byl postaven již roku 1487. Dle záznamů žili v Radobyčicích převážně bohatí sedláci s velkou výměrou půdy. Roku 1949 byly Radobyčice připojeny k Plzni. Později (1964) byly stejně jako okolní obce přičleněny k okresu Plzeň-jih, od roku 1976 jsou však opět součástí Plzně.

RÁJ, V RÁJI

Prudká stráň nad levým břehem Mže (Berounky) mezi Zadní Roudnou a železniční zastávkou se nazývá Ráj nebo V Ráji. Najdeme zde vysoké stěny pískovcových lomů, bývalé i současné střelnice a mnohá romantická místa. Kámen na stavby ve městě se zde lámal od nepaměti, snad již ve středověku. Dnes je pod místním názvem V Ráji zpravidla myšleno několik domů se zahradami při ulici Na Roudné, postavených v opuštěných lomech. Pole na spočinku Mikulky jsou nazývána Nad Rájem. Název se používal již v 16. století, původně pro usedlost a zahradu na Roudné. Vznikl snad od chráněné slunné polohy místa.

RAMPA (LEDÁRNA)

Západní část hráze Boleváku s obcerstvením a upravenými vstupy do vody. Plzeňský Měšťanský pivovar zde měl vymezenou plochu pro ledování (tedy pro vyřezávání ledu, který v pivovarských a hospodských sklepích zajišťoval po celý rok správnou teplotu). V roce 1883 byla od žatecké trati zřízena železniční vlečka s dodnes dochovanou kamennou rampou pro nakládku ledu. V letech 1942–1994 stávala v místech dnešní

názvy (od ústí proti proudu): Bradavka, Bradovka, Angel nebo Bradlavka (u Čižic), Angel, Auhlava nebo Angel (u Švihova), Auhlava, Angl nebo Auhlava (u Klatov), Angl Bach nebo Auhlava (u Bystřice), Angl Bach (nad Nýrskem).

ÚJEZD

První spolehlivá zmínka o vsi Újezdu u Plzně je až z roku 1379, ale nepochybně je mnohem starší. Název pochází od způsobu zakládání vsí. Pozemky připojené k nově založené vsi musely být jen tak velké, aby je bylo možné „ujezdit“, a to buď ve smyslu „objet a zkontrolovat za jeden den jejich hranici“, nebo mít rozložení pozemků jednotlivých gruntů takové, aby bylo možné úrodu z pole dobře „ujezdit“. Rozmach Újezdu nastal ve druhé polovině 19. století, kdy se původně zemědělská ves začala měnit v dělnickou. K Plzni byl Újezd připojen roku 1942. V roce 1908 byla na návsi postavena pseudogotická kaple svaté Anny, kterou nechali komunisté v roce 1963 zbořit. Krátce po její demolici však došlo k náhlému úmrtí a několika životním neštěstím hlavních iniciátorů bourání, po čemž vznikla celá řada pověstí o božích mlýnech.

ÚSLAVA

Řeka se dříve jmenovala Bradava nebo Bradlavka (zvláště horní tok), často je ale v mapách zapisována i pod názvem Auhlava. Název byl i místně odlišný. Například na mapě druhého vojenského mapování z roku 1838 jsou úseky řeky od ústí proti proudu nazývány: Auhlava (u ústí), Úslava, Olava (u Štáhlavic), Úslava, Olava nebo Uslava (u Žákavy), Bradava (nad Zdemyslicemi), Úslava (u Srb), Hnačovský potok (nad soutokem s Myslivským potokem u Dvorce), Bradava (u Mlýnského Struhadla), Hnačovský potok. Název Bradava (Bradlava) označoval řeku prudkou, bystrou, kamenitou.

